

İklim Krizi ve Kültür-Sanat Alanına Yansıması

Climate Crisis and Its Reflection on the Culture-Art

İsmet YÜKSEL¹
Oya AŞAN YÜKSEL²

¹Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Cam Bölümü, Kütahya, Türkiye
²Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Cam Bölümü, Kütahya, Türkiye

Çalışma Kocaeli Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından 16-20 Kasım 2021 tarihlerinde gerçekleşen "ARİTİM" temalı 1. Uluslararası Sanat Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Geliş Tarihi/Received: 26.12. 2021

Kabul Tarihi/Accepted: 8.2.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 25.10.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
İsmet YÜKSEL
E-mail: ismet.yuksel@dpu.edu.tr

Cite this article as: Yüksel, İ., & Aşan Yüksel, O. (2022). Climate crisis and its reflection on the culture-art. *Art Vision*, 28(49), 189-197.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

ÖZ

Gezegemimizin karşı karşıya olduğu sorunlar arasında belki de ilk sırada olan iklim değişikliği, acil önlem alınması gerekli konular arasında yerini almaktadır. Açıklanan bilimsel veriler Türkiye'de ve Dünya'da ekolojik kriz sonucunda yaşanan iklim felaketlerini gözler önüne sererken, mevcut ekolojik krizin yıkıcı sonuçları da tüm dünyanın gündemini oluşturmaktadır. Güncel ekolojik politika ve uygulamalar çerçevesinde mevcut krizin artarak devam edeceği öngörüldürken, sürdürülebilir bir dünya için başlatılan iklim hareketi de her geçen gün farklı alanları da içine alarak büyümektedir.

Gezegemimizin bugününü ve geleceğini ciddi bir şekilde tehdit eden iklim krizine karşı, kültür-sanat alanı da bilinçlendirici bir rol üstlenerek tüm dünyanın dikkatini bahsi geçen krize çekmeyi amaçlamıştır. Bu süreçte düzenlenen etkinlikler sanat ve kültür aracılığı ile mevcut kriz ile ilgili düşünülmesi ve çözümler üretilmesi için farkındalık yaratılmasını, aynı zamanda da kültür kurumları ve sanatçılar için ortak bir payda oluşturulmasını sağlamıştır.

Çalışma kapsamında iklim değişikliği ve bunun sonucu olan ekolojik kriz incelenerek irdelenmiştir. Bu bağlamda iklim krizinin Türkiye'de ve Dünya'da kültür-sanat alanına olan yansıması hem sanatçılar hem de kültür sanat platformları özelinde incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Karbon ayak izi, iklim değişikliği, kültür ve sanat, sürdürülebilirlik

ABSTRACT

Climate change, which is perhaps the first among the problems our planet is facing, takes its place among the issues that need urgent action. While the announced scientific data reveal the climate disasters experienced as a result of the ecological crisis in Turkey and in the world, the devastating consequences of the current ecological crisis constitute the agenda of the whole world. While current ecological policies and practices predict that the current crisis will continue to increase, the climate movement started for a sustainable world is growing day by day by including different areas.

Against the climate crisis, which seriously threatens the present and future of our planet, the field of culture and arts has also assumed an awareness-raising role and aimed to draw the attention of the whole world to the aforementioned crisis. The events organized during this process helped to create awareness about the current crisis through art and culture and to create solutions, as well as to create a common ground for cultural institutions and artists.

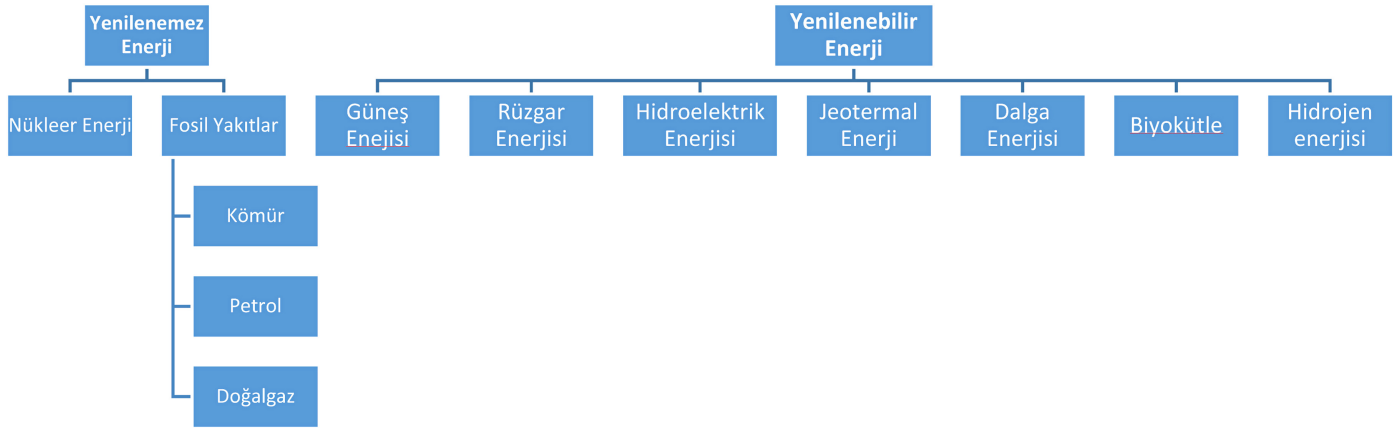
Within the scope of the study, climate change and the resulting ecological crisis were examined and examined. In this context, the reflection of the climate crisis on the field of culture and arts in Turkey and in the world has been examined in terms of both artists and culture, art platforms.

Keywords: Carbon footprint, climate change, culture and art, sustainability

Giriş

İklim değişikliği, bilimsel olarak ortalama kabul edilen değerlerin üzerinde belirli süre aralıklarında görülen istatistiksel olarak tanımlanabilen değişimlerdir. Çoğunluğu insan faaliyetlerinin sonucu olarak ortaya çıkan sera gazlarının, atmosferdeki yoğunluğunun artması ile değerlerde oluşan değişiklikler sonucunda küresel sıcaklığın artması olarak da tanımlanabilmektedir (Bahçeci, 2018, s. 10). Bu durumun kriz olarak tanımlanması ise; iklimde meydana gelen değişikliklerin sürekli olarak artış göstermesi durumunda ortaya çıkmış bir kavramdır.

Tablo 1.
Enerji Kaynakları

İklim değişikliğinin başlıca sebepleri arasında enerji üretimlerinin fosil yakıtlı kaynaklara dayanması gelmektedir. Bu sebeple enerji üretimi sırasında kullanılan fosil yakıtlar sera gazı üretiminin de en baştaki sorumlusudur. Aslında sera gazı olmasaydı doğada yaşamın olması da pek mümkün olmazdı. Güneş ışınları bu gazlar sayesinde yeryüzünde tutunabilmekte, gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkını katlanabilir seviyede tutmaktadır (Bahçeci, 2018, s. 9) (Tablo 1).

Özellikle 1980'li yıllardan sonra gündeme gelen "Küresel Isınma" veya "İklim Değişikliği" gibi kavramların, esas olarak fosil yakıt kullanımından kaynaklandığına ilişkin genel bir kanı söz konusudur (Saraçoğlu, 2018, s. 6). Fosil yakıtlar yer kabuğu katmanları altında organizmaların milyonlarca yıldır sıkışarak yüksek basınç ile fosilleşmesi sonucunda oluşmuştur. İhtiyacımız olan enerjinin fosilden elde edilmesi sebebi ile fosil yakıt olarak adlandırılmaktadır. Diğer tüm enerji kaynakları ile kıyaslandığında en çok kullanılan enerjidir. %34 petrol, %28 kömür, %23 doğal gaz olmak üzere %85 oranında kullanılan fosil yakıtlar önemli enerji kaynağıdır. Türkiye'de bu oran %88'dir. Endüstriyel üretimde kullanım alanı çok yaygındır. 2010 yılında Fortuna dergisine göre, dünyada 6 karlı şirketten 4'ü enerji şirkettir. Söz konusu şirketlerin temel faaliyetleri fosil yakıtlı enerji ürünlerine dayanmaktadır (Aydın, 2018, s. 177). Yenilenebilir enerji kaynakları ise %15'lik bir oranda kullanılmaktadır.

Yenilenebilir enerji ile yenilenemeyen enerji kaynakları arasındaki ayrım doğada mevcut rezervlerinin stoklarının sınırlı olup olmadığı ile ilgilidir. Sınırlı bir kaynağın tüketilmesi gelecekteki tüketimin azalması anlamına gelmektedir. Yenilenemeyen enerji kaynakları genellikle petrol, doğal gaz ve kömür gibi birincil enerji kaynakları olup sınırlı miktarda doğada bulunmaktadır. Oysa rüzgar, güneş enerjisi gibi enerji kaynaklarının stoklarında herhangi bir azalma olmamaktadır. Güneş doğduğu, rüzgar estiği sürece bu kaynaklar kullanılmaktadır (Aydın, 2018, s. 36).

Yenilenebilir enerji ile ortaya çıkan bir kavramlardan biride sürdürülebilirliktir. Kavram ilk olarak Birleşmiş Milletler bünyesinde Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun yayımlanmış olduğu 1987 yılında "Ortak Geleceğimiz" adlı raporda yer almıştır. Bu rapora göre sürdürülebilirlik, insanlığın, doğanın, gelecek kuşakların gereksinimlerine cevap verme yeteneğini tehlikeye atmadan, günlük ihtiyaçları temin ederek, kalkınmayı sürdürülebilir kılma yeteneği şeklinde tanımlanmıştır (Hastürk, 2019). Sürdürülebilirlik, ekolojiden çevreye, beslenmeden tarıma, temiz hava ve sudan erişilebilir doğal

kaynaklara, iş yaşamından teknolojiye kadar pek çok disiplini içinde barındıran bir kavramdır. Çevreyle uyum içinde yaşama, doğal denge ve kaynakları koruma, doğadan aldığımızı yerine koyabilme ve gelecek nesillere daha yaşanılabilir bir dünya bırakma öğretisini benimser (Mızıkacı, 2020, s. 9)

Küresel ısınma ve iklim değişikliği adı verilen iki farklı küresel çevre problemi "karbon ayak izi" kavramını ortaya çıkarmıştır. Karbon ayak izi, bir ürün veya hizmetin hammadde halinden ürüne dönüşmesi, tüketiciye ulaşması ve ömrünün sonunda atık olarak bertaraf edilmesi süreci boyunca oluşan direkt ve dolaylı karbondioksit emisyonların toplamının ölçümü olarak tanımlanabilir (Hastürk, 2019, s. 270).

İklim krizi ile mücadele yolunda güçlü bir anlatım dili olan kültür-sanat alanı ile yapılacak çalışmaların bu sürece büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple yapılan söz konusu çalışmanın amacı; sanat pratiklerinin ve kültürel etkinliklerin irdelenmesi yolu ile iklim krizi konusunda farkındalık yaratılması ve öte yandan sürdürülebilir politikaya katkı sağlanmasıdır. İlgili çalışmanın hedefleri arasında sanatın yaratıcı gücü ile iklim krizi sürecindeki mücadelede bireylerin daha bilinçli hale gelerek eyleme geçmeleri için zemin hazırlanmasına katkı sağlanması da yer almaktadır.

Yöntem

Çalışma kapsamında ele alınan konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Araştırma içeriği açısından teorik bir çalışma olmasının yanında konunun teorik alt yapısı kültür sanat alanındaki uygulamalar üzerinden ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

Bulgular

İklim Krizinin Kültür-Sanat Alanına Yansımaları

İklim değişikliği ve krizi ile ilgili tanımlamalar ışığında kültür sanat alanındaki çalışmalara baktığımızda aktif bir şekilde rol aldığı görülmektedir. İklim krizi, kültür-sanat alanında son yıllarda sıklıkla yer verilen bir konu olarak birçok sanatçı eserinin ana temasını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra kültür sanat aktörleri giderek daha fazla ekolojik dönüşüm ile ilgili çalışmalar yürütmeye başlamıştır. Müzeler, festivaller, müzik grupları, kültür kurumları, ekolojik ayak izini ölçmekte ve azaltmak için çeşitli önlemler almaktadır.

Şubat 2021'de Doç. Dr. Hande Paker tarafından hazırlanan Ekolojik Dönüşüm için Kültür Sanat başlıklı raporda kültür sanat alanının bilinçlendirici rolü ile ilgili;

Şekil 1.
Olafur Eliasson, *Ice Watch* (McDonald, 2015)

Ekolojiyi gözetilen bir dönüşümün gerçekleşmesi için yol hâlâ uzun. Yine de yapılması gerekenler artık daha iyi biliniyor. Dünyada ve Türkiye'de çevre hareketi ve yükselen genç sesler bunları tüm açıklığıyla ortaya koyuyor. Yaşadığımız gezegenin bugününü ve geleceğini tehdit eden ekolojik krize karşı değişim yolunda güçlü bir sözü olan kültür-sanat dünyası, aynı zamanda kendi pratiklerini dönüştürme sorumluluğunu duyuyor. Bu nedenle, yaratıcı seslerin daha gür duyulacağı koşulları sağlamak ve dönüşüme yardımcı olacak araçları sunmak, kültür politikalarının en acil meselelerinden biri olarak karşımıza çıkıyor, şeklinde açıklanmaktadır (IKSV, 2021, s. 9) (Şekil 1).

"Ice Watch" isimli eser kültür sanat alanında etkin rol oynayan kuruluş Julies Bicycle desteği ve sanatçı Olafur Eliasson tarafından ortaya çıkarılmış bir projedir. İzlandalı sanatçı, izleyicilerin doğal ortamlarıyla yeniden bağlantı kurmasını sağlamak için sürükleyici enstelasyonlar yaratmaktadır. Ünlü çalışması *Ice Watch*'ta izleyicinin etkileşimi ve katılımı, insanlar ve doğa arasındaki karşılıklı bağımlılık için bir metafor görevi görmektedir, bu sanatçının diğer projelerinin çoğunda yer alan bir kavramdır. Bu eserde sanatçı, iklim değişikliğinin sarsıcı etkisine ve acil eylem ihtiyacına vurgu yapmaktadır. Bu geçici düzenlemede Eliasson, Grönland'dan Londra'ya 30 büyük buzul buzlu bloğu taşımış ve Tate Modern'in ve Bloomberg'in genel merkezinin ön avlusunda sergilemiştir. Eser izleyicileri buzlar erimeden ve kaybolmadan önce esere dokunmaya, sarılmaya ve fiziksel olarak etkileşime girmeye çağırır. Eliasson'un doğal unsurları kent merkezine yerleştirilmesi ile yarattığı keskin görsel zıtlık, kişiyi küresel ısınmanın zarar verici gerçekliğinin, özellikle de dünya çapında meydana gelen ekolojik değişikliklerin farkına varmaya zorlamaktadır (Wichiantanon, 2021).

Aralık 2018'de Danimarkalı-İzlandalı sanatçı Olafur Eliasson, Londra'da iklim değişikliğinin tehlikelerine karşı uyararak için Grönland'ın Nuuk kentindeki bir fiyorttan serbest yüzen buzdağları olarak toplanan otuz blok buzdan oluşan bir yerleştirme sergilemiştir. Etkinlik için sanatçıyla ortak olan sürdürülebilirlik kurumu

Julie's Bicycle, "Ice Watch"ın 55 tondan fazla CO₂ ürettiğine vurgu yapmıştır.

Kâr amacı gütmeyen kuruluş, "Otuz buz bloğunu getirmenin karbon maliyeti, yaklaşık olarak iki okul sınıfını (52 öğrenci) Londra'dan Grönland'a uçup Grönland buz tabakasının erimesine tanık olmak için uçmaya eşit" şeklinde açıklamıştır. Ancak Eliasson, "Buz İzleme"nin çevresel etkisini telafi etmek için İngiltere'nin en büyük ormanlık koruma yardım kuruluşu olan Woodland Trust'a "geleneksel bir karbon denkleştirme için tahmin edilen miktarı aşan" bir bağışta bulunduğunu duyurmuştur (Wichiantanon, 2021) (Şekil 2).

Türkiye'nin önde gelen NFT sanatçılarından Refik Anadol'un "Machine Hallucinations: Nature Dreams—Last Memory" adlı eseri yapılan bir açık artırmada 327 bin dolara satılmıştır. 20 Mart tarihinde başlayan ve Social Alpha Foundation tarafından düzenlenen açık artırma iki gün sürmüştür. Satılan eserlerden elde edilen tüm gelir iklim değişikliği çalışmalarına katkıda bulunma amacıyla Open Earth Foundation'a bağışlanmıştır (Çete, 2021).

Sanatçılar farkındalık yaratmanın yanı sıra sanat eseri üretim sürecinde çevreye verdiği zararı karşılayacak şekilde çalışmalar üretmeye başlamıştır.

Sansasyonel fiyat etiketlerine rağmen, fiziksel alanda mevcut olmayan tamamen dijital eserler kripto sanat veya Non-Fungible Token (NFT) olarak bilinenlerdir. Son zamanlarda popüleritesi hızla artan NFT'ler ortalama 975 dolara satılmaktadır.

Günümüzde çevresel hiçbir etkisi yokmuş gibi görünen bu eserler aslında muazzam bir çevresel etki yaratmaktadır. Bu çevresel etkiyi anlamak için, bu kripto sanatın nasıl yaratıldığını ve satıldığını tam olarak anlamak gerekmektedir.

Erin Davis tarafından yayınlanan makalede bir sanat eserinin farklı yollarla alıcısına ulaştırılması sırasında ortaya çıkan karbon miktarı çarpıcı bir şekilde ortaya konulmuştur. Örnek olarak bir sanatçı dijital olarak bir sanat eseri yaratmış ve satmıştır.

Şekil 2.
Refik Anadol Machine Hallucinations Nature Dreams Last Memory (Çete, 2021)

Birinci senaryoda, dijital sanat eserinin çıktısı alınarak, paketlerin ve kargo yolu ile alıcıya ulaştırılır (Tablo 2). İkinci senaryoda, dijital sanat eseri yine çıktısı alınarak, paketlerin ve kişisel araç yolu ile

alıcıya ulaştırılır (Tablo 3). Üçüncü senaryoda ise, ethereum tabanlı bir hizmet kullanarak eser bir NFT olarak satılır (Karbon hesapları Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bahsi geçen işlem için ortalama tüketime göre hesaplanmıştır) (Davis, 2021).

NFT basım sürecinin her bir adımının karbon ayak izini tahmin edememek de çok yüksek miktarlarda karbon üretimi olduğu tartışılmaz bir gerçektir (Tablo 4). Günümüzde dönüm noktasına giren NFT sanat piyasası ve kripto sanat için önlem alınması gereken noktalar bulunmaktadır. Bu yöntemlerden en basiti kripto sanat alım satımına hiç katılmamak ve bunun yerine sanatçıları geleneksel kanallar aracılığıyla desteklemeye devam etmek olacaktır. Bir diğeri, daha az enerji tüketen kripto sanat platformları seçmek olacaktır. Bahsi geçen platformlar Proof of Work (PoW) ve Proof of Stake (PoS)'dir. Şu anda birçok kripto paranın temelini oluşturan Proof of Work sistemi yerine çok daha az enerji harcayan bir sistem olan Proof of Stake yöntemine geçilmesi ile bu aşırı tüketimin

Tablo 2.
Kargo Yolu ile Sanat Eserinin Alıcıya Ulaştırılması Sırasında Ortaya Çıkan Karbon Miktarı

Eylemler	Karbon miktarı
Bir sanatçı, resimlerini çevrimiçi olarak listeler ve bir müşteri onu satın alır.	0,028 kg CO ₂
Sanatçı eseri çıktısını alır ve paketler.	0,13 kg CO ₂
Sanatçı arabayı 3,2 km uzaklıktaki en yakın kargo şubesine götürür.	0,82 kg CO ₂
Kargo şubesi, paketi 8 km uzaklıktaki yerel merkeze gönderir.	0,08 kg CO ₂
Paket, diğer gönderilerle birlikte, uçak yolu ile 1000 km uzaklıktaki kargo merkezine ulaşır. gönderir.	0,096 kg CO ₂
Paket sıralanır ve başka bir düzleme yüklenir.	0,05 kg CO ₂
Paket 2800 km uzaklıktaki müşteriye en yakın şubeye hava yolu ile ulaştırılır.	0,22 kg CO ₂
Bu tesisten paket, 16 km uzaklıktaki yerel bir merkeze gönderilir ve buradan teslimat alınır. kamyonuna yerleştirilir.	0,11 kg CO ₂
Otomobil ile adrese teslim için dağıtıma çıkarılır.	0,69 kg CO ₂
TOPLAM	2,3 kg CO ₂

Tablo 3.
Kişisel Araç Yolu ile Sanat Eserinin Alıcıya Ulaştırılması Sırasında Ortaya Çıkan Karbon Miktarı

Eylemler	Karbon miktarı
Bir sanatçı, resimlerini çevrimiçi olarak listeler ve bir müşteri onu satın alır.	0,028 kg CO ₂
Sanatçı eseri yazdırır ve paketler.	0,13 kg CO ₂
Sanatçı eseri 160 km uzaklıktaki alıcıya götürür.	40,8 kg CO ₂
TOPLAM	41 kg CO ₂

Tablo 4.
NFT Yolu İle Sanat Eserinin Satılması Sırasında Ortaya Çıkan Karbon Miktarı

Eylemler	Karbon miktarı
Bir NFT eserin üretilmesi çevrimiçi ortama yüklenmesi	Belirsiz
Eseri Kripto sistemine dahil etmek	Belirsiz
Eserin blok zinciri olarak tanımlanması	Belirsiz
Eserin blok zincirine eklenmesi (madencilik)	83 kg CO ₂
NFT sanat eseri satılmaya hazır.	Belirsiz
Her teklif	23 kg CO ₂
Her satış	51 kg CO ₂
Her transfer	30 kg CO ₂
Yaklaşık TOPLAM	211 kg CO ₂

önüne geçmek mümkün olacaktır. Ortaya çıkarılan karbon miktarını %99 oranında düşürmek mümkün olacaktır. Bu, ortalama bir NFT'nin karbon ayak izini yaklaşık 2,11 kg CO₂'ye ya da fiziksel bir sanat eserinin ülkeler arası postalanmasıyla yaklaşık olarak aynı seviyeye indirecektir (Davis, 2021) (Şekil 3).

16. İstanbul Bienali, ülkemizde iklim krizine vurgu yapmayı amaçlayan, konusunu okyanusta yüzen dev çöp yığınınından almıştır. "Yedinci Kıta" olarak isimlendirilen aslında bir kıta olmayan insan atıklarından oluşmuş ve sürekli büyüyen bu yer insanlığın geleceğine dikkat çekmektedir. Bienalde yer alan sergiler bu metaforu kullanarak, bu konuya vurgu yapma hedefindedir.

Bienal, insanların sebep olduğu doğal veya kültürel atıklara antropoloji veya arkeolojinin araçlarıyla bakan güncel sanat çalışmalarına yer vererek sanat ve ekoloji arasındaki ilişkiyi de tartışmaya açmayı hedeflemiştir (Pressturk, 2021) (Şekil 4).

Rubem Robierb'in "How Dare You?" isimli eseri Greta Thunberg isimli aktivistin Birleşmiş Milletler İklim Eylemi Zirvesi'nde yaptığı konuşmanın yansıması olarak kabul edilebilir. Greta Thunberg'in

Şekil 4.
Rubem Robierb, "How Dare You?" (Aguirre, 2017)

yaptığı güçlü ve cesur konuşmadan etkilenen Robierb, yine cesur bir yaklaşımla Art Basel haftası sırasında Miami Beach'teki Shore Club'ın havuzuna "How Dare You?" cümlesi ile bu yüzen buz heykeli sergilenmiştir.

İklim değişikliği konusunda zamana karşı olduğumuza dair net bir mesaj göndermeyi amaçlayan bu eser yaklaşık 10 saatte tamamen erimmiştir. Kutuplarda eriyen buzı temsil eden eser, 'İklim Değişikliğinin tüm zamanların en büyük sorunu olduğu, gezegenimizdeki her canlıyı etkilediği mesajını' vermektedir (Sayej, 2019) (Şekil 5).

"Çöp Piramitleri" isimli eser, Bahia Shehab tarafından Mısır'ın Kahire kentinde çöpten yapılmış 11 m genişliğinde, 6 m yüksekliğinde bir piramittir. Sanatçı bin yıllardır ayakta olan Giza piramidinin evi olan Kahire'ye gerçek bir çöp piramidi yerleştirerek, Çöp

Şekil 3.
İstanbul Bienali "Yedinci Kıta" (Yedinci Kıta, t.y.)

Şekil 5.
Bahía Shehab, *Çöp Piramidi*, 2020 (*Pyramids of Garbage*, t.y.)

Şekil 6.
Matt Kenyon, *Tide*, 2020 (*TIDE & Cloud*, t.y.)

Piramidi eserinin görkem, sonsuzluk, aşırı üretim, aşırı tüketim gibi kavramlar arasındaki karşıtlığını izleyicinin önüne sermek istemektedir.

Eser, Kahire'nin en yoğun nüfuslu bölgelerinden birinde, en büyük çöp toplayıcı yoğunluğuna ev sahipliği yapmaktadır. Sanatçı eseri şöyle açıklamaktadır 'Sonsuzluğu düşleyen medeniyetler tasarladık. İklim değişikliği ile bu sonsuzluğa artık meydan okunuyor. Şimdi bu gezegendeki mirasımızı yeniden düşünmenin zamanı geldi. Hepimiz için sürdürülebilir bir gelecek inşa etmek için bir araya mı geleceğiz, yoksa yeni mirasımız çöp piramitleri mi olacak?' (Fineacts, 2021) (Şekil 6).

"Tide", New York'taki bir vitrinin içine yerleştirilmiş, iklim değişikliği konusunda farkındalık yaratan on beş metrelik bir şampanya kadehi piramididir. Her kadeh, sanatçının geliştirdiği, su ile aynı kırılmaya sahip olan ve suya battığında görünmez olan bir malzemenin yapılmış minyatür bir ev modeli içermektedir.

İklim değişiklikleri ve yükselen suların oluşturduğu gelgitlere vurgu yaparak, sular altında kalacak mülkler üzerinden çalışmasının ana hatlarını belirlemektedir (Fineacts, 2021) (Şekil 7).

7000 Meşe ağacı, Alman sanatçı Joseph Beuys tarafından yaratılmış bir çevresel sanat eseridir. Sanatçı, Almanya'nın Kassel kentine, her ağaca yerden 1.5 m yüksekte bazalt taşı ile 7000 meşe ağacı dikilmesi için bir plan ortaya koymuştur. Joseph Beuys bu proje ile, projenin sosyal ve çevresel değişimi tetikleyerek dünya çapındaki bir misyonun ilk aşaması olarak tüm dünyaya yayılmasını amaçlamıştır. Proje 1982 yılında Almanya'nın Kassel kentinde her beş yılda bir gerçekleşen bir çağdaş sanat etkinliği olan Documenta 7'de gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Özellikle Dia Sanat Vakfı ve birçok gönüllü Beuys'un meşe dikme etkinliğine katılmıştır. 5 yıllık bir proje olan 7000 Meşe ağacı, Kassel şehrinde birçok kamu alanları, okullar ve sitelere dikilmiştir (Cooke, 2021).

Şekil 7.
Joseph Beuys, 7000 Oaks, 1982 (Buck, 2021)

Sanatçı; bu meşeleri dikmenin sadece biyosferik anlamda, yani madde ve ekoloji bağlamında değil, aynı zamanda ekolojik bilinci yükselteceği önümüzdeki yıllarda daha da yükselteceği için gerekli olduğuna inanıyorum şeklinde açıklamıştır (Publicdelivery, 2021) (Şekil 8).

Londra Tate Modern müzesinde sanatçılar Heather Ackroyd ve Dan Harvey tarafından yaratılan “Beuys’un Palamutları” isimli bir eserdir. Yerleştirme eseri adını, Joseph Beuys’un eserinden almıştır.

Ackroyd ve Harvey, 2007 yılında bu meşelerden meşe palamudu toplamış ve şimdi 100 başarılı fidanı Tate Modern’e getirerek, pandemi kaynaklı karantinaların ardından ziyaretçilerin doğal dünyayla yeniden bağlantı kurabilecekleri canlı bir sanat eseri yaratmıştır (Tate Modern BEUYS’ ACORNS, 2021) (Şekil 9).

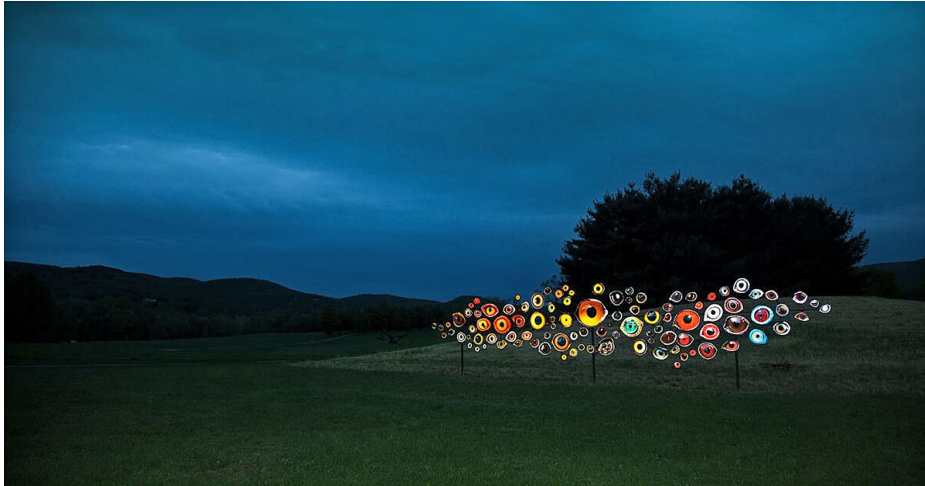
Şekil 8.
Beuys’ Acorns (Ackroyd & Harvey, 2015)

Jenny Kendler tarafından üretilen “Birds Watching” (Kuş Gözlemciliği) isimli eser 12 metre uzunluğunda alüminyum üzerine monte edilmiş kuş gözü imajlarından oluşmaktadır.

Her bir göz, Amerika Birleşik Devletleri’nde iklim değişikliğinden etkilendiği düşünülen bir kuş türüne aittir. Kaçınılmaz bakışlarıyla yerleştirme, izleyenleri teşhir ediyor gibi görünmektedir (Del-Colle, 2018).

“Birds Watching” bize gerçekten görmenin karşılıklı bir eylem olduğunu hatırlatmaktadır. Kitle iletişim araçları görüntüleri ve her yerde hazır bulunan ekranlar, görme duyumuzu tek yönlü bir tüketime doğru çarpıtarak, dünyadan uzakta olduğumuz hissine kapılmamıza sebep olmaktadır (Kendler, 2021) (Şekil 10).

Chris Drury tarafından üretilen 14 m çapında “Karbon Lavabo” isimli bu eser çam kütüklerinden ve kömürden yapılmıştır. Bir zamanlar yaşayan ağaçlar olan bu kütükler fosil yakıtların kullanımını üzerinde yeniden düşünmemiz gerektiğini sorgulamaktadır (Drury, 2021).

Şekil 9.
Jenny Kendler, Birds Watching, 2018–2019 (Kendler, t.y.)

Şekil 10.
Chris Drury, *Carbon Sink*, 2011 (Drury, t.y.)

Sonuç ve Öneriler

İklim krizi gezegenimizi tehdit eden ve acil olarak önlem alınması gereken konuların başında yer almaktadır. Tüm insanlığın bu krizi durdurabilmek için ihtiyaç duyulan ekolojik çalışmaları yapması gerekli bir hal alırken, öte yandan sürdürülebilir bir dünya için kolektif çalışma bilinci önemsenmelidir.

Günümüzde sürdürülebilirlik çerçevesinde yaşanan teknolojik gelişmeler iklim krizi için önemli çalışmalardır. Burada en önemli nokta karbon ayak izinin en aza indirilmesidir. Türkiye "Paris Anlaşması" ile söz konusu çevreci politika için önemli bir adım atmıştır. Bu adım ile Türkiye'deki farkındalığın büyük ölçüde artması beklenmektedir. 2053 yılına kadar Türkiye'nin sıfır emisyon hedefi bulunmaktadır. Bu hedefe ulaşmak için kullanılabilen en önemli uygulamalar fosil yakıtı dayalı enerji kaynaklarını terk etmek olacaktır.

İklim krizinin ve bu sürecin etkilerinin azaltılması için gerekli farkındalığın oluşturulmasında sanat ile anlatımın en etkili yöntemlerden biri olduğu düşünülmektedir. Sanatın bir teması olarak iklim krizinin kullanılması, konu ile ilgili seyirciyi bilgilendirilmesi dışında vurucu bir etki yaratmaktadır. Özellikle bu konunun işlendiği sanat etkinliklerinde karbon ayak izini azaltmak için çalışmalar yapılması önem arz etmektedir. Sanatın bilinçlendirici ve farkındalık yaratma gücü ile ekolojik dönüşüm, iklim krizi gibi konular üzerine kültür-sanat etkinlikleri düzenlenmesi sürdürülebilir bir gelecek için en mühim adımları teşkil etmektedir.

İklim krizi; yapılan etkinlikler dışında birçok sanatçı için ilham kaynağı olmuş ve sanat üretimleri bu sorun çerçevesinde şekillenmiştir. Söz konusu üretimlerde sanatçılar tarafından çevreci yaklaşımlar izlenerek çevreye en az zarar verebilecek üretim ve tasarım yöntemleri kullanılmıştır. Sanat üretimlerinin sürdürülebilirlik felsefesi ile olan yakın ilişkisinin ise bu birlikteliğin temellerini oluşturduğu sonucuna varılmıştır. Sanatçılar tarafından yapılan sürdürülebilirlik olgusuna vurgu yapan üretimler doğaya zarar vermeyen malzemelerden oluşturulmaya çalışılmış ya da üretim sırasında ortaya çıkan olası karbon ayak izi sanatçılar

tarafından hesaplanarak doğaya verilen zarar farklı yan etkinliklerle telafi edilmeye çalışılmıştır. Tüm dünyada ve Türkiye'de ilgili tema ile üretilen sanat pratiklerinin ve etkinliklerin hızla arttığı, daha da artarak geniş kitlelere ulaşacağı sonucuna varılmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – İ.Y., O.A.Y.; Tasarım – İ.Y., O.A.Y.; Denetleme – İ.Y., O.A.Y.; Kaynaklar – İ.Y., O.A.Y.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – İ.Y., O.A.Y.; Analiz ve/veya Yorum – İ.Y., O.A.Y.; Literatür Taraması – İ.Y., O.A.Y.; Yazıyı Yazan – İ.Y., O.A.Y.; Eleştirel İnceleme – İ.Y., O.A.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – İ.Y., O.A.Y.; Design – İ.Y., O.A.Y.; Supervision – İ.Y., O.A.Y.; Funding – İ.Y., O.A.Y.; Materials – İ.Y., O.A.Y.; Data Collection and/or Processing – İ.Y., O.A.Y.; Analysis and/or Interpretation – İ.Y., O.A.Y.; Literature Review – İ.Y., O.A.Y.; Writing – İ.Y., O.A.Y.; Critical Review – İ.Y., O.A.Y.

Declaration of Interests: The authors have no conflicts of interest to declare.

Funding: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Ackroyd & Harvey. (2015). *Beuys' Acorns*. [Ekran Görüntüsü]. https://www.tate.org.uk/sites/default/files/styles/width-600/public/beuys_a_corn_2007_ackroyd_harvey.jpg.
- Aguirre, L. (2017). *Rubem Robierb, "How Dare You?"*. [Ekran Görüntüsü]. https://res.cloudinary.com/graham-media-group/image/fetch/f_auto/q_auto/c_scale,w_792/https://arc-anglerfish-arc2-prod-gmg.s3.amazonaws.com/public/2YFQGAXZ75B6FCARFG4Y7CMTS4.jpg?_a=ATABIAAO.
- Aydın, L. (2018). *Enerji ekonomisine giriş*. Seçkin Yayıncılık.

- Bahçeci, D. (2018). *Kişisel karbon ayak izi rehberi*. (2. Baskı). Yeni İnsan Yayınevi.
- Buck, L. (2021). *To honour Joseph Beuys's landmark urban forest installation, 100 oak trees have been planted outside Tate Modern*. [Ekran Görüntüsü]. <https://sustainableartists.files.wordpress.com/2016/04/beuys.jpg>.
- Çete, Ş. (2021). Refik Anadol'un iklim değişikliğiyle mücadele için satılan eserine 327 bin dolar. *Artdogistanbul*. <https://artdogistanbul.com/refik-anadolun-iklim-degisikligiyle-mucadele-icin-satilan-eserine-327-bin-dolar/>.
- Çete, Ş. (2021). *Refik Anadol Machine Hallucinations Nature Dreams Last Memory*. [Ekran Görüntüsü]. https://artdogistanbul.com/wp-content/uploads/2021/03/Machine_Hallucinations_Last_Memory_NG_j08gp2-1.jpg.
- Cooke, L. (2021). *Essay by Lynne Cooke with statements by Joseph Beuys*. Massachusetts Institute of Technology. <http://web.mit.edu/allanmc/www/cookebeuys.pdf>.
- Davis, E. (2021). The carbon footprint of creating and selling an NFT artwork. *Quartz*. <https://qz.com/1987590/the-carbon-footprint-of-creating-and-selling-an-nft-artwork/>.
- Del-Colle, A. (2018). *The birds are watching: Jenny Kendler's storm king installation sends a message*. [Ekran Görüntüsü]. <https://www.audubon.org/news/the-birds-are-watching-jenny-kendlers-storm-king-installation-sends-message>.
- Drury, C. (2021). Chris drury carbon sink. Chris Drury Land Artist. <https://chrisdrury.co.uk/carbon-sink/>.
- Drury, C. (t.y.). *Carbon-sink*. [Ekran Görüntüsü]. https://chrisdrury.co.uk/wp-content/uploads/2012/01/wo_carbon_sink_detail.jpg.
- Fineacts. (2021). *Pyramids of garbage*. Fineacts. <https://fineacts.co/pyramids-of-garbage>.
- Fineacts. (2021). *Tide-Matt Kenyon*. Fineacts. <https://fineacts.co/tide-and-cloud>.
- Hastürk, H. G. (2019). *Çevre eğitimi*. Anı Yayıncılık.
- IKSV. (2021). *Ekolojik dönüşüm için kültür sanat*. İstanbul Kültür Sanat Vakfı.
- Kendler, J. (2021). Jenny Kendler birds watching. *Jenny Kendler artist*. <https://jennykendler.com/section/466865-Birds-Watching.html>.
- Kendler, J. (t.y.). *Birds-watching*. [Ekran Görüntüsü]. https://nas-national-prod.s3.amazonaws.com/styles/social_media_photos/s3/f_1c2512ed6be5a26cbfdffaa4ac983fe.jpg?itok=GYREq1kT.
- McDonald, F. (2015). *Melting Icebergs make no impact on climate change 'skeptics'*. *irishtimes*. [Ekran Görüntüsü]. https://d2eohwa6gpdg50.cloudfront.net/wp-content/uploads/sites/8/2020/11/10141013/000_67918.f5213194238.original.jpg.
- Mızıkacı, M. (2020). *Sürdürülebilir yaşam rehberi (sürdürülebilir yaşam nedir?)*. Yeni İnsan Yayınevi.
- Pressturk. (2021). 16. Bienal'in sanatçıları açıklandı. *Pressturk*. <https://www.pressturk.com/16-bienal-in-sanatcilari-aciklandi/22085/>.
- Publicdelivery. (2021). *Joseph Beuys' ambitious plan to plant 7000 oaks*. Publicdelivery. <https://publicdelivery.org/joseph-beuys-7000-oaks/>.
- Pyramids of garbage. (t.y.). [Ekran Görüntüsü]. <https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/53fe1308e4b0af9b1b65d318/1602338303484-81WJTUANZWDI9QS1G80X/Hadeer+Mahmoud+029.jpg>.
- Saraçoğlu, N. (2018). *Küresel iklim değişimi biyoenerji enerji ormancılığı ve yenilenebilir enerji kaynakları*. Efil Yayınevi.
- Sayej, N. (2019). 'The idea is that art can help': How art Basel Miami tackled the climate crisis. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/artanddesign/2019/dec/10/art-basel-miami-climate-crisis>.
- Tate Modern BEUYS' ACORNS. (2021). Tate Modern. <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/beuys-acorns>.
- TIDE & Cloud. (t.y.). *Matt Kenyon, Tide, 2020, fineacts*. [Ekran Görüntüsü]. https://images.squarespace-cdn.com/content/v1/53fe1308e4b0af9b1b65d318/1602337031586-OL9OPPCYDDBR87G5MOR0R/Matt_Kenyon_TED_Countdown_Fine_Acts.png?format=1500w.
- Wichiantanon, K. (2021). Can the art industry reduce its carbon footprint? *lifestyleasia*. <https://www.lifestyleasia.com/bk/culture/art-design/art-industry-carbon-footprint/>.
- Yedinci Kita. (t.y.). *İstanbul Bienali "Yedinci Kita"*. [Ekran Görüntüsü]. <https://bienal.iksv.org/i/assets/bienal/images/content/yedinci-kita.jpg>.